

Adviescommissie afgesloten strafzaken

Postbus 20303 2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Korte Voorhout 8
2511 EK Den Haag

Zaak [verzoeker] (ACAS 037)

Beknopt relaas van de feiten

Op zaterdag 2 juli 1994 ontving de meldkamer van de Politie Noord-Holland Noord omstreeks 06:00 uur het bericht dat op camping [A] te Petten waarschijnlijk een dode man lag.¹ Zowel de medische dienst als de politie begaf zich naar de camping. Daar werd een levenloze man aangetroffen. Door een arts werd ter plaatse een niet-natuurlijke dood vastgesteld. Op de borst van het slachtoffer waren twee wonden zichtbaar. Rondom de wonden bevond zich gestold bloed. Nadien verrichte temperatuurmetingen gaven een aanwijzing dat het slachtoffer op 2 juli 1994 tussen 04.15 uur en 06.15 uur was overleden.²

Het slachtoffer bleek [slachtoffer] te zijn (hierna: slachtoffer en/of [slachtoffer]). Zijn stoffelijk overschot is aangetroffen op veld G van de camping. Die campingplaats werd door nog vijf andere personen gebruikt. Zij behoorden tot het reisgezelschap van het slachtoffer en zij hadden allen de Duitse nationaliteit. Het ging om de navolgende personen:

1. [betrokkene 4];
2. [betrokkene 6], vriendin van [betrokkene 7];
3. [betrokkene 5], dochter van [betrokkene 6];
4. [betrokkene 7], vriend van [betrokkene 6];
5. [verzoeker], schoonzoon van het slachtoffer en neef van [betrokkene 4].

Het reisgezelschap was op 1 juli 1994 vertrokken uit Duitsland. Na aankomst op camping [A] werden eerst een grote en een kleine tent opgezet. Vervolgens wandelde het gezelschap – met uitzondering van [slachtoffer] – naar het dorp, om daar te eten. De snackbar in het dorp bleek evenwel al te zijn gesloten. Het gezelschap is vervolgens teruggelopen naar de camping en heeft zich weer gevoegd bij het latere slachtoffer op de campingplaats. Zij zaten toen rondom de campingtafel en zij hebben met elkaar gepraat en gedronken. [betrokkene 5] is die avond als eerste naar bed gegaan. Daarna volgde [betrokkene 4]. Vervolgens zijn [betrokkene 6] en, kort daarop, [betrokkene 7] naar bed gegaan. Het waren zodoende verzoeker en het slachtoffer die als laatsten, buiten de tenten, bij elkaar hebben gezeten.

Uit de in het opsporingsonderzoek afgelegde verklaringen van verzoeker en [betrokkene 5] blijkt dat verzoeker op enig moment tegen [slachtoffer] heeft gezegd naar bed te willen gaan en dat [slachtoffer] hetzelfde zou moeten doen.³ [slachtoffer] gaf daarop te kennen dat

¹ Dossier-paragraaf 2-3.

² Dossier-paragraaf 552.

³ Zie de verklaring van verzoeker van 2 juli 1994, 08.37 uur, dossier-paragraaf 17-20 en de verklaring van [betrokkene 5] van 3 juli 1994, dossier-paragraaf 69-71.

hij nog even bleef zitten. Verzoeker is toen de kleine tent ingegaan.⁴ Volgens een verklaring van [betrokkene 5] zei [betrokkene 4] enige tijd later dat hij moest poepen. Enkele minuten later hoorde zij buiten de tent “oets” of “au”.⁵

Uit de verklaringen van verzoeker, van [betrokkene 6] en van [betrokkene 4] kan worden opgemaakt dat zij in de loop van de vroege ochtend van 2 juli 1994 het toiletgebouw van de camping hebben bezocht. Het precieze tijdstip van hun wc-bezoeken en de frequentie daarvan zijn niet eenduidig vast te stellen, omdat de verklaringen daarover wisselend zijn.

- [betrokkene 6] heeft verklaard dat ze in de nacht van 1 op 2 juli 1994 op enig moment naar de wc moest. Zij zou ofwel bij het verlaten van de tent ofwel bij terugkomst van de wc hebben ontdekt dat [slachtoffer] was overleden.⁶
- [betrokkene 4] heeft verklaard dat hij, toen het al licht was, naar de wc moest – maar dat hij al in zijn broek had gepoept voordat hij toiletgebouw bereikte. Hij zou zijn onderbroek hebben uitgetrokken en die door de wc hebben gespoeld.⁷
- Ook verzoeker heeft verklaard dat hij op enig moment, na in de kleine tent in slaap te zijn gevallen, wakker is geworden en naar de wc is gegaan. Hij heeft [slachtoffer], aldus zijn verklaring, toen in de windvang voor de tent zien liggen en hij verkeerde in de veronderstelling dat het slachtoffer sliep. Na het wc-bezoek heeft verzoeker naar zijn zeggen in de auto verder geslapen.⁸

Op zondag 3 juli 1994 is [betrokkene 4] als (eerste) verdachte aangehouden. Dat is gebeurd nadat enkele campinggasten als getuigen zijn gehoord en zij – onafhankelijk van elkaar – in hun verklaringen hebben gesproken over een man die zich in de nacht van 1 op 2 juli 1994 vreemd gedroeg. Dat het naar alle waarschijnlijkheid om [betrokkene 4] ging, kan worden afgeleid uit het feit dat getuigen een man beschreven die moeilijk liep en [betrokkene 4] een manke gang had. Op deze verklaringen en op het scenario dat [betrokkene 4] degene is geweest die het slachtoffer heeft gedood, komt de Commissie hierna terug.

Op enig moment nadat het lichaam van het slachtoffer was gevonden heeft verzoeker een “droom” gedeeld met de andere leden van het reisgezelschap. De strekking van die “droom” was dat verzoeker – toen hij opstond om in de tent te slapen – met een mes in zijn hand op [slachtoffer] is gevallen. Door [betrokkene 5] en [betrokkene 4] is verklaard dat verzoeker de volwassen mensen in het gezelschap op zaterdagavond 2 juli 1994 heeft verteld over de “droom”.⁹ [betrokkene 7] heeft op enig moment verklaard dat verzoeker al op zaterdagochtend over die “droom” heeft gesproken.¹⁰ Volgens verzoeker heeft hij de “droom” pas gehad in de nacht van 2 op 3 juli 1994 en heeft hij daarover (dus) pas op 3 juli 1994 voor het eerst gesproken.¹¹ Nadat deze “droom” bij het opsporingsteam bekend is geworden, is (ook) verzoeker op 4 juli 1994 als verdachte aangehouden.

⁴ Verklaring van verzoeker van 2 juli 1994, 08.37 uur (als getuige), dossier-paragraaf 17-20.

⁵ Dossier-paragraaf 70 en 73.

⁶ Dossier-paragraaf 40, 46-47 en 49.

⁷ Dossier-paragraaf 76, 131-132 en 145-146.

⁸ Proces-verbaal van de terechtzitting van 11 oktober 1994, p. 2-3.

⁹ Dossier-paragraaf 74-75, dossier-paragraaf 148-150 en dossier-paragraaf 160-162.

¹⁰ Dossier-paragraaf 170-171.

¹¹ Dossier-paragraaf 186-187

Rechtsgang

Verzoeker is vervolgd voor moord / doodslag op [slachtoffer].¹² De rechtbank Alkmaar heeft verzoeker op 14 oktober 1994 van die beschuldiging vrijgesproken (parketnummer 14/010260-94). Tegen die beslissing heeft het Openbaar Ministerie hoger beroep ingesteld. Het hof Amsterdam heeft verzoeker bij arrest van 26 oktober 1995 wegens doodslag veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van vijf jaren (zaaknummer 23/001529-95).¹³ Het hiertegen ingestelde cassatieberoep is op 8 oktober 1996 door de Hoge Raad verworpen (zaaknummer 102.958).

De bewezenverklaring van het hof steunt op twee categorieën van bewijsmiddelen. De eerste categorie wordt gevormd door passages uit de verklaringen die verzoeker heeft afgelegd op 6 juli 1994, waarin hij zichzelf heeft belast.¹⁴ De strekking van deze verklaringen is dat verzoeker het slachtoffer opzettelijk met een mes heeft gestoken, dat hij vervolgens naar het toiletgebouw van de camping is gelopen en dat hij aldaar het mes in een wc-pot heeft gedeponneerd.¹⁵ De tweede categorie van bewijsmiddelen wordt gevormd door het verslag van de bevindingen van opsporingsambtenaren op de plaats delict, waaromtrent het hof in zijn bewijsoverwegingen heeft opgemerkt dat die bevindingen de bekende verklaringen van verzoeker bevestigen. Het hof heeft daaraan de overweging toegevoegd dat “ook overigens geen feiten of omstandigheden aannemelijk zijn geworden die tot uitsluiting van het bewijs van die verklaringen zouden moeten leiden.”

Op 13 september 2010 is namens verzoeker een herzieningsverzoek ingediend. In het kader van dat verzoek werd gesteld dat verzoeker zou zijn vrijgesproken indien het hof bekend was geweest met (i) de op schrift gestelde verklaringen van [betrokkene 1], [betrokkene 2] en [betrokkene 3], inhoudende dat [betrokkene 4] later tegenover hen heeft bekend dat hij het is geweest die [slachtoffer] heeft gedood en/of (ii) een fragment uit het dagboek van [betrokkene 5] daterend van 5 januari 1995, waarin [betrokkene 4] als dader wordt aangewezen. De Hoge Raad overwoog in zijn arrest van 5 april 2011 naar aanleiding van de schriftelijke verklaringen van [betrokkene 1], [betrokkene 2] en [betrokkene 3] dat deze betrekking hebben op uitlatingen van [betrokkene 4], terwijl die inmiddels is overleden en daarom de aan hem toegeschreven mededelingen niet meer kan ontkennen of bevestigen. Voorts zijn het tijdstip waarop, de omstandigheden waaronder en de redenen waarom deze

¹² De meer subsidiair ten laste gelegde beschuldigingen worden in de hoofdtekst niet nader benoemd.

¹³ Verzoeker is in hoger beroep bij verstek veroordeeld. In een handgeschreven brief van 10 oktober 1995 heeft hij uitgelegd waarom hij niet bij de zitting aanwezig zal zijn: hij heeft samen met zijn vrouw een bedrijf geopend en het bedrijfskrediet zou door de bank worden opgezegd als hij in Nederland opnieuw zou worden vastgezet. Over zijn tegenover de politie afgelegde verklaringen heeft verzoeker in deze brief geschreven dat die tot stand zijn gekomen omdat hij met de politie en “meinen Bekannten ständig überlegt habe wie es passiert sein kann, das mein Schwiegervater ums Leben gekommen ist.” En: “Abschliessend möchte ich noch einmal mit aller Deutlichkeit sagen das ich meinen Schwiegervater nicht getötet habe.” Ook in een handgeschreven brief van 10 augustus 1994, toen hij nog in voorlopige hechtenis zat, heeft verzoeker op min of meer dezelfde wijze uitgelegd hoe zijn verklaringen in het opsporingsonderzoek tot stand zijn gekomen. Bij zijn voorgeleiding aan de rechter-commissaris, op 7 juli 1994, heeft hij verklaard dat zijn bekentenis tegenover de politie is gebaseerd op datgene wat de politie hem voorhield; “het kan niet anders zijn gegaan dan dat ik heb gestoken, ik geloof er steeds meer in, het kan zijn dat het zo is gegaan.”

¹⁴ Het gaat om twee verhoren op 6 juli 1994: vanaf 14:42 uur (dossier-paragraaf 204-209) en vanaf 19:19 uur (dossierparagraaf 210-213).

¹⁵ Vergelijk de verklaring van verzoeker tijdens het verhoor van 6 juli 1994, dat begint om 14.42 uur (dossier-paragraaf 207): “Ik weet heel zeker dat ik het mes in de wc heb gegooid.”

mededelingen door [betrokkene 4] zouden zijn gedaan in de verklaringen niet gespecificeerd. Ten aanzien van het dagboekfragment oordeelde de Hoge Raad dat niet kan worden gezegd dat het hof hiermee onbekend was, omdat dit onderwerp bij de behandeling van de strafzaak tegen verzoeker in hoger beroep ter sprake is gekomen. Daarom heeft de Hoge Raad het herzieningsverzoek afgewezen (ECLI:NL:HR:2011:BQ0170).

Het verzoek van de veroordeelde en zijn advocaten

Op 11 juli 2017 hebben mr. N. van Schaik en mr. S.D. Groen, beiden advocaat te Utrecht, bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad een verzoek ingediend ex artikel 461 Sv tot het doen verrichten van voorbereidend onderzoek.

Verzoeker stelt dat zijn bekende verklaringen onjuist en (dus) onbetrouwbaar zijn en dat hij deze stelling nader wenst te onderbouwen. Die nadere onderbouwing zou op twee manieren vorm moeten krijgen: enerzijds door onderzoek naar voorwerpen of verklaringen van anderen, waarvan de resultaten de onbetrouwbaarheid van de voor het bewijs gebruikte verklaringen van verzoeker (kunnen) demonstreren (onderzoekwensen 1-3) en anderzijds door onderzoek naar de bekende verklaringen zelf (onderzoekwens 4). Meer in het bijzonder gaat het om de volgende onderzoekwensen:

1. (Nader) (forensisch) onderzoek aan voorwerpen;
2. Nader onderzoek naar de (dodelijke) verwonding bij het slachtoffer;
3. Het horen van de personen genoemd in het eerdere herzieningsverzoek;
4. De benoeming van een deskundige die de (betrouwbaarheid van de) bekende verklaringen van verzoeker kan onderzoeken.

Ad onderzoekwens 1

Uit een door Forensicon opgemaakt rapport van 7 januari 2016, dat bij het verzoekschrift is gevoegd, kan worden opgemaakt dat verschillende, delict-gerelateerde voorwerpen niet aan (forensisch) onderzoek zijn onderworpen of dat van dergelijk onderzoek geen verslaglegging heeft plaatsgevonden, dan wel dat het forensisch onderzoek aan die voorwerpen – mede gelet op de ontwikkelingen op het terrein van forensische onderzoekstechnieken – naar de huidige wetenschappelijke stand van zaken als summier kan worden aangeduid. Tegen de achtergrond van die vaststellingen worden in het verzoekschrift de volgende (nadere) onderzoekshandelingen voorgesteld:

1. Onderzoek aan kleding van [betrokkene 4]: zowel een trainingsjack (beslagnummer 1001) als een trainingsbroek (beslagnummer 1002) is onder [betrokkene 4] in beslag genomen. In een rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van 23 november 1994 is geconcludeerd dat op het trainingsjack van [betrokkene 4] bloed is aangetroffen dat afkomstig kan zijn van het slachtoffer.
2. Onderzoek aan een in beslag genomen tentstok, die onderdeel was van het windscherm waarnaast het slachtoffer is aangetroffen. Deze houten stok – met goednummer 313 – is volgens het dossier op 22 september 1994 gedeponeerd bij Domeinen te Apeldoorn, onder proces-verbaalnummer 94-031374-3, en deponeringsnummer 1994/10605. Aan de bovenzijde van de campingstok bevond zich een op bloed gelijkende substantie. De forensisch onderzoekers stelden destijds vast dat dit mensenbloed betrof. De herkomst daarvan kon echter niet worden

bepaald, mogelijk (mede) omdat daarvan slechts een zeer geringe hoeveelheid beschikbaar was.

3. Onderzoek aan kleding van het slachtoffer: het jack van het slachtoffer – een zwart jack met paarse vlakken, met goednummer 611A is volgens het dossier op 22 september 1994 gedeponereerd bij Domeinen te Apeldoorn, onder deponeringsnummer 1994/10605 663. Uit het dossier blijkt niet dat enig DNA-onderzoek aan het jack is verricht. In een rapport van het Gerechtelijk Laboratorium van 23 november 1994 is alleen melding gemaakt van een onderzoek naar het ontstaan van de scheuren in het jack. DNA-onderzoek aan het jack zou volgens het verzoekschrift relevant kunnen zijn voor de beoordeling van de voor het bewijs gebruikte verklaringen van verzoeker, waarbij in het bijzonder wordt voorgesteld DNA-onderzoek te verrichten op eventueel lichaamsmateriaal rondom de steekingang(en) van het mes.

Ad onderzoekwens 2

Verzoeker heeft in zijn bekennende verklaringen verteld dat hij de wond bij het slachtoffer zou hebben toegebracht met een mes dat aan [betrokkene 4] toebehoorde. De breedte van het mes is door hem destijds geschat op 1-1,5 centimeter. Uit het sectierapport blijkt dat de dodelijke verwonding bij het slachtoffer een breedte had van 2 centimeter, terwijl de beschadiging aan de kleding van het slachtoffer een breedte had van 2,4 centimeter. Indien de verwonding daadwerkelijk is toegebracht met het mes van [betrokkene 4], dan blijft volgens het verzoekschrift onduidelijk hoe het verschil tussen de breedte van het mes en de breedte van de verwonding kan worden verklaard.

Ad onderzoekwens 3

Het herzieningsverzoek uit 2010 was (mede) gebaseerd op schriftelijke verklaringen van enkele personen, die van [betrokkene 4] zelf zouden hebben gehoord dat hij – [betrokkene 4] – de dader zou zijn geweest. Het gebrek aan specificiteit van die verklaringen en het gebrek aan een nadere duiding van de daarin opgenomen mededelingen van [betrokkene 4], brachten de Hoge Raad tot het oordeel dat die verklaringen niet als een novum konden worden aangemerkt. In het thans voorliggende verzoekschrift is gesteld dat door het daadwerkelijk horen van deze personen de voor een novum noodzakelijke aanvulling op de schriftelijke verklaringen van deze personen kan worden verkregen.

Ad onderzoekwens 4

In het verzoekschrift wordt voorgesteld een deskundige te benoemen die (nader) onderzoek verricht naar de wijze waarop de door verzoeker in het vooronderzoek afgelegde verklaringen tot stand zijn gekomen. Daarbij is van belang dat de bewezenverklaring in doorslaggevende mate is gebaseerd op deze (bekennende) verklaringen van verzoeker.

Het verzoek van de procureur-generaal

Op de voet van artikel 462 Sv heeft de procureur-generaal bij brief van 2 november 2017 aan de Commissie advies gevraagd over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid, Sv. Daarbij ware aandacht te besteden aan de vraag naar het nut en de noodzaak van het onderzoek dat in het verzoekschrift is voorgesteld, als ook aan de vraag of er naar het oordeel van de Commissie andere aanknopingspunten zijn voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

Het wettelijk kader voor de behandeling van het verzoek

Op grond van artikel 462, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering is de Adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS; hierna de Commissie) belast met de advisering over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid Sv. Daarbij gaat het om een nader onderzoek naar de aanwezigheid van een grond voor herziening als bedoeld in artikel 457, eerste lid, onder c Sv. Volgens laatstgenoemde bepaling kan de Hoge Raad een veroordeling herzien indien sprake is van een gegeven dat bij het onderzoek op de terechtzitting aan de rechter niet bekend was en dat op zichzelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt, zodanig dat het ernstige vermoeden ontstaat dat indien dit gegeven bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid, hetzij tot een vrijspraak van de gewezen verdachte, hetzij tot een ontslag van alle rechtsvervolging, hetzij tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot de toepassing van een minder zware strafbepaling.

De Commissie brengt haar advies uit aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad (art. 462, lid 1, Sv) of aan de Hoge Raad zelf (art. 469, lid 1, Sv).

In de Nota van Toelichting bij het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken wordt opgemerkt dat onder de vraag naar de wenselijkheid van een nader onderzoek, kan worden begrepen de vraag naar de vraagstelling en inrichting van dat onderzoek (§ 2.1). Ook kan de Commissie adviseren om in het kader van een nader onderzoek de door haar wenselijk geoordeelde onderzoekshandelingen te doen uitvoeren (Nota van Toelichting bij artikel 8 van het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken).

De activiteiten van de Commissie

De Commissie heeft het complete dossier op 26 januari 2018 ontvangen. Vanuit de Commissie werden de (plaatsvervangend) leden Merckelbach, Franken en Heijnsman met de voorbereiding van het advies belast. Daartoe hebben zij onafhankelijk van elkaar de dossierstukken bestudeerd en vervolgens hun bevindingen met elkaar besproken. Zij hebben bovendien de video- en audio-opname bestudeerd van de op 21 juli 1994 gehouden reconstructie. In het kader van haar onderzoek heeft de Commissie gesprekken gevoerd met een aantal betrokkenen bij het opsporingsonderzoek. Het conceptadvies is zowel op 1 maart 2019 als op 12 april 2019 en 6 september 2019 tijdens een vergadering van de Commissie becommentarieerd en tijdens de laatstgenoemde vergadering vastgesteld. Daarbij heeft het commissielid Posthumus zich verschoond.

De bevindingen van de Commissie

Forensisch-technische aspecten I: de in beslag genomen voorwerpen

In het vonnis van de Rechtbank noch in het arrest van het Hof zijn beslissingen genomen over de in beslag genomen voorwerpen. Uit een brief van het arrondissementsparket te Alkmaar van 22 september 1994 aan de politie in Den Helder volgt dat enkele in beslag genomen voorwerpen moeten worden gedeponereerd bij de Dienst der Domeinen te Apeldoorn. Het gaat om een bruine tent, een gekleurd campingstoeltje met bloedvlekken, een bruine, houten stok van een windscherm met vermoedelijk bloedvlekken en een zwart

jack met paarse vlekken. Op de brief zijn parketnummer 14/010260-94 en proces-verbaalnummer 94-031374 vermeld. Daarnaast bevindt zich in het dossier een aantal formulieren van 23/24 oktober 1994, waarin onder vermelding van deponeringsnummer 1994/10605 is opgemerkt dat moet worden gehandeld alsof deze voorwerpen verbeurd zijn verklaard. In dezelfde map van het dossier zit een rapport van het Gerechtelijk Laboratorium over bloed-, DNA-, alcohol- en textielonderzoek, waarbij als zaaknummer 94.07.04.019 is vermeld.¹⁶

Door een recherchekundige van de Dienst Regionale Recherche (Noord-Holland) is – in opdracht van de advocaat-generaal bij de Hoge Raad, na een daartoe strekkend verzoek van de Commissie – nagegaan of de in beslag genomen voorwerpen nog beschikbaar zijn. Navraag bij het NFI, de afdeling Forensische opsporing van de politie en de Dienst Domeinen Roerende Zaken heeft geen resultaat opgeleverd. De onderzoekswensen van verzoeker die betrekking hebben op deze voorwerpen zijn daarom niet uitvoerbaar.

Forensisch-technische aspecten II: het mes en kleding

Omdat het mes waarmee het slachtoffer is gestoken een belangrijke rol speelt in de verklaringen van verzoeker en in de bewijsconstructie, heeft de Commissie met speciale aandacht gekeken naar de verslaglegging in het dossier van het onderzoek naar dat mes. Volgens de voor het bewijs gebruikte verklaring van verzoeker zou hij dat mes, na daarmee [slachtoffer] te hebben gedood, in een wc-pot in het toiletgebouw hebben gedeponeerd.

Een schoonmaker heeft verklaard dat hij op zaterdagmorgen 2 juli 1994 bij het schoonmaken van de douches een mes vond, dat kennelijk onder een douchebankje lag. De schoonmaker heeft dat mes op het douchebankje gelegd.¹⁷ Door leden van het Bijstandsteam is bij proces-verbaal gerelateerd dat op de muur van de doucheruimte alwaar de schoonmaker het mes had aangetroffen ook een bruine verkleuring waarneembaar was. Door de technische recherche is op verzoek van de teamleider van het Bijstandsteam nader onderzoek naar die verkleuring gedaan. Dat wees uit dat de verkleuring in de steen was ingebakken en dat deze dus voor het onderzoek irrelevant was.¹⁸

In de zoektocht naar het mes is door de technische recherche op 4 juli 1994 voorts de uitstort van de chemische wc's onderzocht. Er werd niets ter zake dienend aangetroffen. Op 5 juli 1994 zijn door de technische recherche een wc en wastafel nader onderzocht. Het ging

¹⁶ Het betreft de volgende, door het Gerechtelijk Laboratorium ontvangen voorwerpen: trainingsjack (1001), trainingsbroek (1002), pol van doordrenkte plek in grasveld (309), campingstoeltje met bloed (306), houten tentstok (313), jack van slachtoffer (611A) en inhoud sifon van wastafel (701). Op trainingsjack (1001) werd aan de voorzijde een bloedvlek waargenomen en veiliggesteld. Op trainingsbroek (1002) werden enkele bloedvlekken waargenomen en veiliggesteld. Op campingstoeltje (306) werden bloedvlekken op de zitting en het rugstuk waargenomen en veiliggesteld. Op de houten tentstok (313) werd een zeer geringe hoeveelheid bloed waargenomen en veiliggesteld. Het bloed op tentstok (313) is van een mens, maar de donor kon niet worden bepaald. Het bloed op campingstoeltje (306) is, op grond van de resultaten van bloedonderzoek, aan het slachtoffer toegeschreven. Op grond van de resultaten van DNA-onderzoek is het bloed op trainingsjack (1001) toegeschreven aan het slachtoffer. Uit verschillende verklaringen in het dossier kan worden opgemaakt dat [betrokkene 4] heeft geprobeerd het slachtoffer te reanimeren. Dat bloed van het slachtoffer op kleding van [betrokkene 4] is aangetroffen, vindt een mogelijke verklaring in een door [betrokkene 4] ondernomen poging tot reanimatie.

¹⁷ Dossier-paragraaf 524-526.

¹⁸ Dossier-paragraaf 589.

om de wc die verzoeker had aangewezen als de wc waarin hij het mes zou hebben weggegooid en de wastafel waaraan hij vervolgens zijn handen zou hebben gewassen. De technische recherche heeft de sifon-inhoud van de wastafel veiliggesteld (spoornummer 701). Deze sifon-inhoud is voor nader onderzoek overgebracht naar het Gerechtelijk Laboratorium. Over de resultaten van onderzoek naar de inhoud van de sifon is in het dossier niets terug te vinden. De technische recherche heeft de wc-pot verwijderd, maar trof geen mes aan. De technische recherche heeft wel gerapporteerd dat de zwanenhals van de wc-pot voldoende ruimte bood voor het doorspoelen van een mes van rond de 10 cm (in ingeklapte vorm). De wc mondde direct uit in het riool.¹⁹

Het onderzoek van de technische recherche werd, zoals opgemerkt, ingegeven door de bekende verklaringen van verzoeker, waarin hij onder meer vertelde dat hij het mes in de wc van de wasruimte heeft gegooid.²⁰ Deze locatie wijkt af van de door de schoonmaker beschreven locatie van een mes. Volgens de schoonmaker trof hij in de vroege ochtend van zaterdag 2 juli 1994 bij zijn schoonwerkzaamheden een mes in de doucheruimte aan, dat hij op een douchebankje heeft gelegd.²¹ Ondanks verdere naspeuringen van de politie – waaronder ook een oproep aan de gasten van de camping – is dat mes nooit gevonden. De Commissie stelt op basis daarvan vast dat uitsluitend in verzoekers verklaringen steun kan worden gevonden voor de beschuldiging dat verzoeker het slachtoffer met een mes heeft gestoken en voor de veronderstelling dat hij dit mes vervolgens in de wc van de wasruimte heeft gegooid.

Het mes dat verzoeker zou hebben gebruikt, zou overigens een mes zijn dat aan [betrokkene 4] toebehoorde en dat verzoeker van [betrokkene 4] zou hebben geleend. [betrokkene 5] zegt daarover in haar verhoor van maandag 4 juli 1994 dat zij heeft gezien dat verzoeker het mes aan [betrokkene 4] terug heeft gegeven.²²

Tussen verzoekers verklaringen over het mes en de overige resultaten van het opsporingsonderzoek zit een discrepantie. Het is de Commissie opgevallen dat meer discrepanties kunnen worden vastgesteld tussen enerzijds de verklaringen van verzoeker en anderzijds de overige resultaten van het opsporingsonderzoek. Bovendien heeft de Commissie moeten vaststellen dat naar specifieke aspecten uit de verklaringen van verzoeker geen (kenbaar) onderzoek is verricht. In het bij het verzoekschrift gevoegde rapport van Forensicon is daarop ook de aandacht gevestigd.

De Commissie wijst ter illustratie op de volgende voorbeelden:

1. Als verzoeker degene is geweest die het slachtoffer heeft gestoken, zou het voor de hand liggen de door verzoeker gedragen kleding op (bloed)sporen te onderzoeken.²³ Uit het dossier blijkt niet dat de kleding van verzoeker op bloedsporen is onderzocht.

¹⁹ Dossier-paragraaf 590.

²⁰ Dossier-paragraaf 266-269 (in de uitwerking van de beëdigd vertaalster, p. 2): “daar heb ik dan het mes in het toilet gegooid, zoals ik heb aangewezen, en dan heb ik me omgedraaid, ben uit het toilet en heb de handen gewassen.”

²¹ Dossier-paragraaf 524-526.

²² Dossier-paragraaf 72.

²³ De Commissie wijst er in dit verband op dat volgens het dossier het slachtoffer is aangetroffen in een hemd, dat doordrenkt was met bloed (dossier-paragraaf A-1 en dossier-paragraaf 4). Zie voorts dossier-paragraaf 80 (verklaring arts).

2. Als verzoeker degene is geweest die het slachtoffer heeft gestoken, zouden bovendien (bloed)sporen kunnen worden verwacht op de plaatsen waar verzoeker vervolgens is geweest. In de kleine tent, noch in de auto waarin verzoeker na het overlijden van [slachtoffer] slapend is aangetroffen, zijn bloedsporen aangetroffen.
3. Verzoeker heeft verklaard dat hij in de auto op zijn horloge heeft gekeken en dat het toen tussen 05.20 uur en 05.40 uur was en hij heeft eraan toegevoegd dat hij zijn horloge tijdens het wassen van zijn handen niet heeft afgedaan.²⁴ Als verzoeker degene is geweest die het slachtoffer heeft gestoken, zou het voor de hand liggen het horloge op (bloed)sporen te onderzoeken. Uit het dossier blijkt niet dat het horloge is onderzocht op bloedsporen.
4. De getuige [betrokkene 8] heeft verklaard dat een man die kan beantwoorden aan het signalement van [betrokkene 4] in de nacht van 1 op 2 juli 1994 de tent van deze getuige is ingegaan en dat deze man om zijn pols een lichtje had dat voortdurend aan en uit ging.²⁵ Uit het dossier blijkt niet dat naar dat “knipperend licht” onderzoek is gedaan. Als dat “knipperend licht” zou hebben geduid op een door [betrokkene 4] gedragen horloge, blijkt uit het dossier niet dat een horloge van [betrokkene 4] is onderzocht op (bloed)sporen.
5. Uit het dossier blijkt niet dat in het toiletgebouw onderzoek is gedaan naar de aanwezigheid van bloed met behulp van detectiemethoden.
6. Microsporen van de hand en het gelaat van [slachtoffer] zijn veiliggesteld in de spoornummers 606-609. Uit het dossier blijkt niet dat deze sporen voor nader onderzoek zijn aangeboden aan het Gerechtelijk Laboratorium.
7. De Commissie wijst voorts op de verklaringen van de getuigen [betrokkene 18] en [betrokkene 19], die hebben gesproken over een kledingstuk dat zij in de toiletruimte hebben gezien. De getuige [betrokkene 18] heeft verklaard op 2 juli 1994 tussen 06:00 uur en 06:30 uur een bontgekleurd hemd, met de kleuren bruin en geel, te hebben aangetroffen op een van de wastafels van het toiletgebouw.²⁶ De getuige [betrokkene 19] heeft verklaard dat bij de eerste wasbak bij binnenkomst van de herenafdeling van het toiletgebouw een poloshirt lag: een beetje goor, met horizontale witte en donkerblauwe strepen.²⁷ Uit het dossier blijkt niet dat nader onderzoek naar dit hemd of dat poloshirt heeft plaatsgevonden, teneinde dat te kunnen onderzoeken op (bloed)sporen. Verzoeker heeft destijds verklaard dat hij een door hem gedragen, met bloed bevlekt T-shirt heeft achtergelaten in de toiletruimte, nadat hij tevergeefs zou hebben geprobeerd (ook) dat T-shirt door de wc te spoelen.²⁸ Dat zou een grijs “fruit of the loom” shirt zijn geweest.²⁹ De door de leden van het reisgezelschap gegeven informatie over de kleding van verzoeker wijkt evenwel af van de beschrijving die de getuigen [betrokkene 18] en [betrokkene 19] hebben gegeven van het door hen waargenomen kledingstuk en van het door verzoeker beschreven T-shirt dat met bloed zou zijn bevlekt. [betrokkene 7] heeft verklaard dat hij verzoeker in de ochtend van 2 juli 1994 wakker heeft gemaakt in de

²⁴ Dossier-paragraaf 267.

²⁵ Dossier-paragraaf 88-89.

²⁶ Dossier-paragraaf 527-528.

²⁷ Dossier-paragraaf 98.

²⁸ Zie bijvoorbeeld de door verzoeker op 9 juli 1994 afgelegde verklaring, dossier-paragraaf 266-269 (in de op 9 oktober 1994 toegestuurde uitwerking van de beëdigd vertaalster).

²⁹ Zie bijvoorbeeld de door verzoeker op 9 juli 1994 afgelegde verklaring, dossier-paragraaf 266-269 (in de op 9 oktober 1994 toegestuurde uitwerking van de beëdigd vertaalster).

auto en dat hem toen niets is opgevallen aan de kleding van verzoeker.³⁰ [betrokkene 7] heeft voorts verklaard dat verzoeker in de avonduren van 1 juli 1994 een rood T-shirt heeft geleend, dat verzoeker ook de daaropvolgende dag nog droeg.³¹ [betrokkene 6] heeft verklaard dat verzoeker in de ochtend van 2 juli 1994 dezelfde kleding droeg als die hij de avond / nacht ervoor had gedragen (een mouwloos shirt en een korte, blauwe broek).³²

Forensisch-technische aspecten III: zijn de uitlatingen van verzoeker over het mes als daderkennis aan te merken?

De Commissie heeft, zoals hiervoor reeds is opgemerkt, de opnames van de reconstructie van 21 juli 1994 bestudeerd. Van een verhoor van verzoeker tijdens een schorsing van de reconstructie is alleen een audio-opname gemaakt. Tijdens dat verhoor heeft verzoeker gezegd niet te weten wat zich heeft afgespeeld en of hij het slachtoffer gestoken heeft: het zijn alleen maar vermoedens en redeneringen achteraf, aldus verzoeker. De Commissie wijst op de volgende uiteenzetting die de rechter-commissaris tijdens de reconstructie aan verzoeker heeft voorgehouden:³³

“En hoe komt u er dan bij dat er een mes in de douche is achtergelaten? Dat heeft de politie u niet verteld. U heeft gezegd dat u het mes wilde laten verdwijnen door het in de douche te gooien. U heeft geprobeerd het mes door te spoelen en dat is niet gelukt en u heeft het toen daar laten liggen. Dat is precies de plaats geweest waar het mes door een getuige is aangetroffen. Dat is iets wat alleen de dader kan weten.”

De Commissie acht deze opmerkingen van de rechter-commissaris over het mes ongelukkig.³⁴ Er is immers geen mes aangetroffen dat door de dader is gebruikt om het slachtoffer mee te steken. Bovendien strookt de opmerking van de rechter-commissaris niet met de eerdere verklaringen van verzoeker: volgens die verklaringen zou het mes in een wc zijn gegooid, zou verzoeker zijn met bloed bevlekte T-shirt hebben uitgetrokken en hebben geprobeerd dat ook door de wc te spoelen en zou dit T-shirt in het toiletgebouw zijn achtergebleven toen het niet lukte om dat door de wc te spoelen.³⁵ Het is daarom in tweeërlei opzicht onjuist de ook overigens nauwelijks gesubstantieerde beweringen van verzoeker over het mes als daderkennis aan te merken.

Forensisch-technische aspecten IV: het sectieverslag

In het sectieverslag van het Laboratorium voor Gerechtelijke Pathologie van 3 juli 1994 is vermeld dat sprake was van een steekwond linksvoor in de borst met een lengte van circa acht centimeter en van een oppervlakkige, niet door de voorste borstwand perforerende

³⁰ Dossier-paragraaf 60 en 62.

³¹ Dossier-paragraaf 62.

³² Dossier-paragraaf 46.

³³ Proces-verbaal van afluisteren, behorende bij het proces-verbaal omtrent de reconstructie op 21 juli 1994, p. 8.

³⁴ De rechtbank heeft ter terechtzitting van 11 oktober 1994 volgens het daarvan opgemaakte proces-verbaal aan verzoeker voorgehouden dat het mes in de wc is aangetroffen (p. 4). Ook die opmerking geeft de feiten niet juist weer.

³⁵ Zie bijvoorbeeld de door verzoeker op 9 juli 1994 afgelegde verklaring, dossier-paragraaf 266-269 (in de op 9 oktober 1994 toegestuurde uitwerking van de beëdigd vertaalster) en de door verzoeker op 11 juli 1994 afgelegde verklaring, dossier-paragraaf 271-272 (in de op 5 en 6 oktober 1994 toegestuurde uitwerking van de beëdigd vertaalster).

steekverwonding rechtsvoor in de borst.³⁶ De verschillen die in het verzoekschrift zijn gesignaleerd tussen de schatting van de breedte van het mes van [betrokkene 4] (1-1,5 centimeter), de in het sectierapport beschreven breedte van de perforerende verwonding (2 centimeter) en de diameter van de perforatie van de kleding van het slachtoffer (2,4 centimeter), acht de Commissie geen aanknopingspunten te bieden voor nader onderzoek zoals verzoeker voorstelt (2; cf supra). Dat heeft ermee te maken dat het hier schattingen betreft waarvan de bandbreedte onduidelijk is en voorts dat de politie het mes niet heeft aangetroffen zodat onduidelijk blijft met welke standaard de schattingen moeten worden vergeleken.

Het oorspronkelijke scenario

Personen uit de kring van [betrokkene 4] ([betrokkene 1], [betrokkene 2] & [betrokkene 3]) zouden enige tijd na de dood van [slachtoffer] uit de mond van [betrokkene 4] hebben gehoord dat hij en niet verzoeker de dader was. [betrokkene 5] noteerde destijds – en wel op 5 januari 1995 – in haar dagboek: “Ich habe imm mein Kopf immer gedanken dass der Papa mich nicht mehr mag, und dass solche meine Oma tötet weil der [betrokkene 4] den [slachtoffer] getötet hat aber er ist noch nicht im gefengnis.”

Het oorspronkelijke scenario dat het [betrokkene 4] is geweest die [slachtoffer] om het leven heeft gebracht, werd, zo stelt de Commissie vast, aanvankelijk door het rechteam serieus genomen.³⁷ Dat hield verband met verklaringen van getuigen die [betrokkene 4] in een verdacht licht plaatsten. Zo heeft [betrokkene 11] verklaard in de nacht van vrijdag 1 op zaterdag 2 juli 1994 om 01:22 uur een man met een mes in zijn hand te hebben gezien in het toiletgebouw op de camping.³⁸ Hij wees bij een fotoconfrontatie [betrokkene 4] aan als die persoon.³⁹ Getuige [betrokkene 10] heeft verklaard diezelfde nacht rond 04:00 uur een naakte man te hebben gezien in de ruimte van de dames-wc's.⁴⁰ Zij wees bij een fotoconfrontatie [betrokkene 4] aan als die naakte man.⁴¹ De getuige [betrokkene 9] heeft eveneens in de vroege ochtend van 2 juli 1994 een (nagenoeg) naakte man in het toiletgebouw gezien. Hij herkende deze man als iemand van het (Duitse) reisgezelschap, en wel als degene uit dat gezelschap die mank liep.⁴² Van [betrokkene 4] was bekend dat hij moeilijk liep. Uit het dossier blijkt niet dat aan [betrokkene 9] foto's in het kader van een fotoconfrontatie zijn voorgehouden.

Op basis van het dossier kan niet worden vastgesteld waarom al vroeg in het opsporingsonderzoek het oorspronkelijke scenario, waarin [betrokkene 4] de dader is, terzijde is geschoven. Steekhoudende argumenten daarvoor – anders dan dat de verdenking op zeker moment op verzoeker viel – heeft de Commissie in elk geval niet in het dossier aangetroffen. In het kader van haar onderzoek heeft de Commissie gesprekken gevoerd met een aantal betrokkenen bij het opsporingsonderzoek, onder meer om na te gaan of een plausibele verklaring bestaat voor de vaststelling dat geen (nader) onderzoek is verricht naar

³⁶ Sectierapport 3 juli 1994, p. 2.

³⁷ Zo serieus dat [betrokkene 4] op zondag 3 juli 1994 werd aangehouden en in verzekering is gesteld. Hij werd op 8 juli 1994 in vrijheid gesteld.

³⁸ Dossier-paragraaf 110-112.

³⁹ Dossier-paragraaf 534-537.

⁴⁰ Dossier-paragraaf 90-91.

⁴¹ Dossier-paragraaf 538-544.

⁴² Dossier-paragraaf 100-102.

de tegen [betrokkene 4] gerezen verdenking zodra verzoeker als verdachte in beeld kwam. De Commissie heeft gesproken met de toenmalige teamleider en de tactisch coördinator van de politie alsmede met de toenmalige zaakofficier van justitie en een rechterlijk ambtenaar in opleiding die zijdelings bij het onderzoek betrokken was. Uit de gesprekken – waarvan de secretaris van de Commissie steeds een verslag heeft gemaakt (zie Appendix C) dat de betrokkenen is toegestuurd – heeft de Commissie afgeleid dat het politieteam indertijd relatief zelfsturend was en dat het gebruikelijk was de omvang van een team al snel terug te brengen zodra sprake was van een bekennende verklaring. Binnen het politieteam werd de “droom” van verzoeker als een (verkapte) bekentenis aangemerkt, omdat die “droom” het meest in de buurt kwam van de veronderstelde toedracht. Binnen het team bestond de indruk dat verzoeker niet alles, uit eigen beweging, vertelde en dat zijn tentatieve wijze van verklaren een uiting was van om de hete brei heen draaien.

Daar kwam bij dat er op dat moment te weinig materiaal was om [betrokkene 4] nog langer vast te houden. Het onderzoek werd bemoeilijkt door het gegeven dat niet of nauwelijks sporen beschikbaar waren en dat mogelijke sporen reeds door de op de camping werkzame schoonmakers verwijderd konden zijn. De verklaringen van de betrokkenen van het Duitse reisgezelschap waren, wellicht mede als gevolg van overvloedig alcoholgebruik, allerminst eenduidig en de verdenking tegen [betrokkene 4] was uitsluitend gebaseerd op verklaringen van getuigen die erop neerkwamen dat [betrokkene 4] zich in de bewuste nacht “vreemd” had gedragen en in de omgeving van het toiletgebouw was gesignaleerd. In zijn verhoren ontkende [betrokkene 4] echter elke betrokkenheid bij de dood van het slachtoffer en schreef hij zijn vreemde gedrag toe aan het drankgebruik. Bij die stand van zaken werd het onderzoek tegen [betrokkene 4] als vanzelfsprekend beëindigd, toen verzoeker als verdachte in beeld kwam naar aanleiding van de door hem vertelde “droom”.

Door de zaakofficier van justitie en de rechterlijk ambtenaar in opleiding is onderling nog wel de vraag gesteld of de “droom” van verzoeker inderdaad als een (verkapte) bekentenis kon worden aangemerkt.⁴³ Dat heeft niet geleid tot nadere onderzoekshandelingen die erop waren gericht het scenario te verifiëren of te falsificeren waarin [betrokkene 4] verantwoordelijk is voor de dood van het slachtoffer. Dat alternatieve scenario is evenwel niet inconsistent met de chronologie van de gebeurtenissen zoals de Commissie die op basis van de verklaringen in het dossier heeft gereconstrueerd, ervan uitgaande dat het slachtoffer na 04:15 uur is overleden.⁴⁴ Het springende punt daarbij is dat verschillende getuigen in dat tijdvak een wakkere [betrokkene 4] hebben gezien, die zich op bijzondere wijze heeft gedragen. Vanaf het moment dat verzoeker in beeld kwam vanwege zijn “droom” lijkt dan ook sprake te zijn geweest van het verlies van een objectieve blik waardoor een plausibel alternatief scenario niet (voldoende) meer onder ogen is gezien.⁴⁵ Daarbij dient opgemerkt te worden dat deze zaak zich ruim voor de strafzaak heeft afgespeeld die bekend is geworden als de Schiedammer parkmoord en tunnelvisie destijds nog geen wijdverspreid begrip was binnen de strafrechtspleging.

⁴³ Tijdens de gesprekken met de Commissie hebben de toenmalige rechterlijk ambtenaar in opleiding en de toenmalige zaakofficier van justitie kenbaar gemaakt dat ook indertijd twijfels bestonden over het daderschap van verzoeker en dat met de “wetenschap van nu” wel wat kan worden afgedongen op de kwaliteit van het onderzoek en de door verzoeker afgelegde verklaringen.

⁴⁴ Dossier-paragraaf 552 (aan de hand van temperatuurmetingen).

⁴⁵ Zie Posthumus, F. (2005). *Evaluatieonderzoek in de Schiedammer Parkmoord: Rapportage in opdracht van het College van procureurs-generaal*. Amsterdam: OM, p. 167.

Uit de gesprekken heeft de Commissie ook opgemaakt dat de technische recherche indertijd zelfstandig en relatief onafhankelijk van het onderzoeksteam werkte. Die laatste omstandigheid had onder meer tot gevolg dat het (tactisch) onderzoeksteam geen volledig zicht had op de werkzaamheden van de technische recherche en op de inschakeling van deskundigen van het (toenmalige) Gerechtelijk Laboratorium. Het was gebruikelijk dat in de loop van de tijd aanvullende processen-verbaal, met de resultaten van forensisch-technisch onderzoek, aan het dossier werden toegevoegd, maar er werd niet gecontroleerd of alle mogelijke onderzoeken van forensisch-technische aard werden verricht en of van alle verrichte onderzoeken ook een proces-verbaal was opgemaakt dat aan het dossier zou moeten worden toegevoegd.

Tot slot merkt de Commissie nog op dat zij onderkent dat [betrokkene 1] (“ich weiss nicht mehr wann”), [betrokkene 2] en [betrokkene 3] (“aber wann genau er dass gesagt hat, kan ich nicht mehr sagen”) weinig precies zijn in hun mededelingen over de veronderstelde uitlatingen van [betrokkene 4], dat [betrokkene 4] inmiddels is overleden en dat hij de verklaringen van [betrokkene 1], [betrokkene 2] en [betrokkene 3] dus niet meer kan tegenspreken. Ook realiseert de Commissie zich dat de dagboek aantekening van [betrokkene 5] maanden na de dood van [slachtoffer] is opgetekend en dat niet meer valt te reconstrueren aan welke informatie zij destijds heeft blootgestaan. Toch sluiten hun beweringen aan bij het alternatieve scenario. Het is daarom dat de Commissie het wenselijk acht om nader onderzoek te laten doen naar de beweringen van [betrokkene 1], [betrokkene 2], [betrokkene 3] en [betrokkene 5]. Dat zou kunnen door deze personen – al dan niet in het kader van een aan de Duitse autoriteiten te richten rechtshulpverzoek – te doen horen door de rechter-commissaris. Aan de derde onderzoekswens die in het verzoekschrift is geformuleerd, moet volgens de Commissie dan ook gehoor worden gegeven.⁴⁶ De Commissie wijst er in dat verband op dat, zoals in het verzoekschrift terecht is opgemerkt,⁴⁷ de wijziging van de herzieningsregeling (mede) in het teken heeft gestaan van een verruiming van de mogelijkheden om (nader) onderzoek te doen. Door gehoor te geven aan de derde onderzoekswens kan derhalve worden nagegaan of de door de Hoge Raad bij zijn beoordeling van het in 2010 ingediende herzieningsverzoek vastgestelde tekortkomingen wellicht kunnen worden verholpen.

Verhoren verzoeker

In zijn bewijsoverwegingen heeft het hof de verklaringen van verzoeker tijdens de verhoren van 6 juli 1994 zwaar laten wegen. Het hof voegde daaraan toe dat deze bekennende verklaringen niet op zichzelf staan en het verwijst in dat verband onder meer naar hetgeen verzoeker heeft gezegd tijdens de latere verhoren.⁴⁸ De Commissie heeft de verhoren van verzoeker bestudeerd en wijst op de volgende punten.

⁴⁶ In voorgaande zaken heeft de Commissie nader onderzoek naar alternatieve scenario's op basis van vage verklaringen onwenselijk geacht en ontraden. In dit geval ligt dat anders omdat het alternatieve scenario ook door het researchteam enige tijd is omarmd en het om onduidelijke redenen terzijde is geschoven.

⁴⁷ Verzoekschrift, p. 26 e.v.

⁴⁸ De Commissie heeft uit het dossier opgemaakt dat verzoeker veertienmaal door de politie als verdachte is verhoord, verspreid over een periode van drie weken en wel op maandag 4 juli 1994 (23:07 uur), dinsdag 5 juli 1994 (13:08 uur), woensdag 6 juli 1994 (14:42 uur); woensdag 6 juli 1994 (19:19 uur); donderdag 7 juli 1994 (19:10 uur); vrijdag 8 juli 1994 (13:18 uur); zaterdag 9 juli 1994 (10:30 uur); maandag 11 juli 1994 (13:15 uur); dinsdag 12 juli 1994 (11:20 uur); donderdag 14 juli 1994 (12:53 uur); zaterdag 16 juli 1994 (13:20 uur); dinsdag 19 juli 1994 (12:50 uur); donderdag 21 juli 1994 (19:33 uur); maandag 25 juli 1994 (10:31 uur).

Ten eerste: verzoeker werd pas verdachte nadat hij met zijn reisgenoten had gesproken over een “droom” die hij zou hebben gehad. De strekking van die “droom” was dat hij op het slachtoffer was gevallen. Het is deze “droom” die als opstap fungeerde voor de verhoorders, die daar de betekenis van een verhulde bekentenis aan hebben toegekend. De vraag rijst evenwel of aan zo’n type “droom” enige plausibiliteit kan worden toegekend. Aannemend dat verzoeker de avond na de dood van [slachtoffer] aanmerkelijk minder heeft gedronken dan in de voorafgaande nacht, is het, aldus de Commissie, geenszins denkbeeldig dat hij in de nacht van 2 op 3 juli 1994 indringend en bizar heeft gedroomd over de stressvolle gebeurtenissen die zich overdag hadden voorgedaan. Een toename in droomslaap (REM-rebound) enige tijd na forse alcoholconsumptie is een vaak beschreven en redelijk normaal fenomeen dat niets zegt over ouderschap.⁴⁹

Ten tweede: de Commissie neemt voor vaststaand aan dat verzoeker en zijn reisgenoten in de uren die voorafgingen aan de dood van [slachtoffer] ruime hoeveelheden alcohol hebben gedronken en weinig hebben gegeten.⁵⁰ Niet uit te sluiten valt dat de dosis alcohol in het geval van verzoeker voldoende was om een geheugen-ondermijnende uitwerking te hebben,⁵¹ zodat verzoeker later moeite had om de details van de bewuste nacht in herinnering te brengen. Wat voor deze interpretatie pleit, is de voortdurend tentatieve toon – ook en misschien wel vooral in de latere verhoren – waarop de verzoeker de gebeurtenissen van die nacht heeft beschreven.⁵² Op allerlei momenten is hij op zijn bekennde verklaringen teruggekomen of heeft hij eraan toegevoegd dat zijn beschrijvingen van wat er gebeurde in de vroege ochtenduren van 2 juli 1994 eerder gevolgtrekkingen dan waarnemingen uit eigen ondervinding zijn. Verzoeker plaatste met regelmaat kanttekeningen bij zijn eigen uitspraken en bij de gespreksamenvattingen van de verhoorders en frequent bracht hij zijn twijfels onder woorden. Als voorbeeld kan het volgende fragment dienen, een fragment dat het dichtst in de buurt komt van een bekentenis en dat de Commissie ontleent aan een van de latere verhoren (waarbij de Commissie de verslagen heeft gehanteerd die destijds door de beëdigd vertaalster zijn geconcipeerd, precies omdat talige finesses er hier toe doen):⁵³

“Het was ongeveer zo alsof ik daarvoor de ogen dicht had gehad en dan plotseling wakker geworden ben en gezien heb wat ik doe, dus zo zou ik het beschrijven.”
 (“wat zag hij dan?”)

⁴⁹Zie bijvoorbeeld: Ebrahim, I. O., Shapiro, C. M., Williams, A. J., & Fenwick, P. B. (2013), ‘Alcohol and sleep I: effects on normal sleep’, *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37, 539-549.

⁵⁰ De getuige [betrokkene 7] zegt er tijdens zijn verhoor van zaterdag 2 juli 1994 dit over (dossier-paragraaf 54-56): “Ondertussen, tijdens het opbouwen werd al door de vijf volwassenen meerdere flessen bier gedronken. Ik dronk er zelf maar 1, omdat ik moe was en het tempo van [verzoeker], [slachtoffer] en [betrokkene 4] wat bierdrinken betreft niet kon bijhouden [...]. Na het opbouwen van de tenten en de windschermen hebben we weer allemaal een fles bier gedronken. [...]. Ondertussen werd er behoorlijk doorgedronken door ons allen. We dronken ondertussen ook niet meer alleen bier, maar ook Pernod met Coca Cola. Die fles Pernod is geheel leeggemaakt. [Betrokkene 6] dronk geen Pernod. Ik heb anderhalf glas Pernod-cola gedronken. Ook [verzoeker] dronk Pernod-Cola.” Zie ook de verklaring van verzoeker ter terechtzitting van 11 oktober 1994, waarin hij spreekt over drie kratten bier en een fles Pernod (proces-verbaal van de terechtzitting van 11 oktober 1994, p. 5).

⁵¹ Daarover: Van Oorsouw, K., Merckelbach, H. & Willems, N. (2013), ‘Als verdachten of getuigen een slokje op hebben’, *Expertise en Recht*, 5/6, p. 307, figuur 2.

⁵² Zich daarbij bedienen van zogenoemde *Konditionalsätze* en konjunktieve grammatica.

⁵³ Verhoor van verzoeker van 11 juli 1994, p. 7 (in de uitwerking van de beëdigd vertaalster).

“dat ik een mes in de hand heb en dat ik [slachtoffer] gestoken heb.”
 (“hoe zag hij dat, dat hij [slachtoffer] gestoken had?”)
 “ik geloof, ik had zojuist gestoken, ik had bloed aan het mes en ook aan de handen, ergens werd mij duidelijk dat ik iets gedaan had wat ik niet had moeten doen (..) en dan werd mij duidelijk dat ik iets gedaan had wat ik niet had moeten doen (..) ja toen, toen kwam op een of andere manier paniek in mij op, paniek – ik weet niet hoe ik het moet beschrijven, en dan heb ik [slachtoffer] aangesproken.”

De Commissie acht de wijze waarop de verhoorders met de mogelijk reëel aanwezige geheugengaten van verzoeker zijn omgegaan onverstandig. Op veel momenten hebben zij verzoeker onder druk gezet om te verklaren en soms ging dat gepaard met evidente misinformatie (“Wat vind je ervan als ik tegen jou zeg, dat jij gezien bent”). Appendix B somt een aantal voorbeelden op uit de latere verhoren die dit punt illustreren.

Dit alles overziend, acht de Commissie nader onderzoek naar context en kwaliteit van de verhoren wenselijk. Zo’n onderzoek komt overeen met de vierde onderzoekswens in het verzoekschrift en het zou idealiter de volgende vragen moeten beantwoorden:

- Valt, afgaand op de verklaringen die de leden van het reisgezelschap hebben afgelegd, een nauwkeurigere schatting te geven van het uiteindelijke alcoholpromillage van verzoeker in de ochtend van 2 juli 1994?
- Zijn geheugen-ondermijnende effecten, zoals een grey- of zelfs blackout, aannemelijk bij zo’n promillage?
- Kan, afgaand op hetgeen zijn reisgenoten hebben verklaard, de “droom” van verzoeker nauwkeuriger worden gedateerd?
- Welke rol speelt deze “droom” in vroege verhoren van verzoeker als verdachte?⁵⁴
- Is er een verschil tussen de verklaringen die verzoeker heeft afgelegd tijdens de vroege en de late verhoren?⁵⁵
- Is er een verschil in verhoorstijl tussen vroege en late verhoren?
- Is het waarschijnlijk dat verzoeker vanwege geheugengaten in een toestand van *memory distrust*⁵⁶ verkeerde en dat de verklaringen daarom het resultaat zijn van de wijze van verhoor?
- Hebben de verklaringen de signatuur van een valse bekentenis?

Onderzoek naar (een deel van) deze vragen zou bij voorkeur moeten geschieden door een rechtspsycholoog die de Duitse taal perfect beheerst. Desgewenst kan de Commissie een aanbeveling doen.

Conclusie van de Commissie

In haar jaarverslag 2017 heeft de Commissie aandacht besteed aan wat zij potentieel onveilige veroordelingen heeft genoemd. Daartoe behoren onder meer zaken waarin forensisch-technisch bewijs afwezig is en de bewezenverklaring vergaand stoelt op een

⁵⁴ Met vroege verhoren bedoelt de Commissie de verhoren die het hof voor het bewijs heeft gebezigd: die van 6 juli 1994 aanvankelijk om 14:42 en die van 6 juli 1994 aanvankelijk om 19:19 uur.

⁵⁵ Met late verhoren doelt de Commissie op de verhoren die door de beëdigd vertaalster drs. Nöther zijn geaccordeerd (7, 9 en 11 juli 1994).

⁵⁶ Gudjonsson, G. (2017), ‘Memory distrust syndrome, confabulation and false confession’, *Cortex*, 87, 156-165.

bekennende verklaring die naar huidig inzicht twijfel oproept.⁵⁷ De Commissie is van oordeel dat de zaak van verzoeker in deze categorie valt en het is om die reden dat zij adviseert om de onderzoekwensen 3 en 4 van verzoeker te honoreren en wel langs de lijnen die de Commissie hierboven heeft geschetst.

Den Haag, 16 september 2019

C.P.M. Cleiren
Voorzitter Adviescommissie afgesloten strafzaken

⁵⁷ Adviescommissie afgesloten strafzaken. Jaarverslag 2017, p. 10. Zie <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Documents/jaarverslag%20ACAS%202017.pdf>. Zie ook: Franken, S., Markusse, D. & Wouters, T. (2018), 'Potentieel onveilige veroordelingen en de ACAS', *Expertise en Recht*, 6, p. 247.

Appendix A Reconstructie van chronologie op basis van getuigenverklaringen

Tijd	Wie	pagina ⁵⁸
02:47	[betrokkene 5] hoort moeder tent binnenkomen	73
02:47	[betrokkene 5] hoort [betrokkene 4] zeggen dat hij moet poepen	73
02:47	[betrokkene 5] hoort een "au"	73
Na 01:21	[betrokkene 11] ziet [betrokkene 4] met mes in toiletruimte	109, 110
03:30	[betrokkene 9] treft in het toiletgebouw [betrokkene 4]	101
Tot 04:00	[betrokkene 13] hoort lachen en gedempt praten	13
04:00	[betrokkene 10] ziet in toilet naakte man	90
04:00	[betrokkene 4] komt in toilet [betrokkene 6] ⁵⁹ tegen ⁶⁰	U
04:30	Verzoeker valt door tentdoek en loopt naar auto	18
05:10	Schoonmakers beginnen met werk	G
05:30	Getuige [betrokkene 12] hoort schreeuwen	105
05.50	Getuige [betrokkene 9] hoort schreeuwen	103

⁵⁸ Doorgenummerd dossier.

⁵⁹ [betrokkene 6]: "Ik ben in ieder geval niet om 04.00 uur naar het toilet gegaan."

⁶⁰ "Teruggekomen werd getuige [betrokkene 4] geconfronteerd met het feit dat [slachtoffer] dood was."

Appendix B Voorbeelden van dwingende vragen en opmerkingen van verhoorders (tijdens de verhoren van 9 en 11 juli 1994).

Verhoor 9 juli 1994

Klets je nou niet uit je nek vandaan (p. 7)

Zeg nu eens effen de waarheid (p. 9)

Ben je eerlijk? (p. 9)

Je weet het wel (p. 10)

Nu vergeet je je hele verhaal (p. 10)

Vind je niet ook dat je een ontzettend rommelig verhaal daarvan maakt? (p. 11)

Wees nou een keer duidelijk, verdikkeme (p. 13)

Wat vind je ervan als ik tegen jou zeg, dat jij gezien bent (p. 15)

Verhoor 11 juli 1994

De verbalisanten hebben je gezegd dat ze gehoord hebben van anderen, dat je al eens een mes naar je vrouw hebt gegooid (p. 1)

Dat is hier wel [verzoeker] in zijn eentje en de hele wereld tegen [verzoeker] (p. 1)

Hij blijft maar zoutloos antwoord geven (p. 2)

Stel nou dat wij in Duitsland gehoord hebben... als hij drank op heeft een heel agressief mannetje is (p. 2)

Het is intussen ook bekend, hoe je het gedaan hebt, alleen de reden waarom weten we niet (p. 5)

Hij weet wat een selectief geheugen is? (p. 5)

Of zit je de boel alleen te besodemeteren? (p. 6)

Ik heb er een woord voor, het is gelul (p. 8)

Waar de politie zich over verbaasd heeft, is dat jullie op zaterdagmorgen de bek niet opentrekken, dat jij een droom hebt gehad (p. 8)

Hou op jonge, jij schuift alles zo in de papieren emmer van onderbewustzijn (p. 9)